

T.C
ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI
ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
İÇ ANADOLU ORMANCILIK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

ARAŞTIRMA BÜLTENİ

GÖREME MİLLİ PARKINDAKİ BİTKİLERİN TESBİTİ VE BUNLARIN PEYZAJ MİMARİSİ YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Giriş

Göreme Milli Parkı Nevşehir ilinin 11 km kuzey doğusunda yer alır. Bu park Göreme çevresindeki vadileri ve bu vadilerdeki peri bacalarını içine alan 9576 ha. üzerinde kuruludur. Bu çalışmada özellikle Milli Park içindeki bitkilerin belirlenmesi ve bunların peyzaj mimarisi yönünden değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Alanda doğal olarak yetişen bitkilerden, peyzaj mimarisinde kullanılabilecek olanlar yetişme ortamı özellikleri (habitatları), çiçeklenme tarihleri, çiçek renkleri vb. gibi kısa karakteristik özellikleriyle tanıtılmaya çalışılmıştır.

Yapılan Çalışmalar

1989 yılında Mart, Nisan, Mayıs, Haziran, Ağustos ve Ekim aylarında, 2-4 kişilik ekipler halinde gerçekleştirilen 6 botanik gezisi ile, alandan toplam 1151 değişik bitki örneği toplanmıştır. Ayrıca, yetersiz toplanmış birkaç türü yeniden bulabilmek için alana Haziran 1990'da bir gezi daha yapılmıştır. Bölge florasını tesbit edebilmek için alana özgü yoğun toplama yapılmıştır. Toplanan örnekler Mecit Vural'a ait numaralarla herbaryum materyali haline getirilmiştir. Bu toplamalara iştirak eden yardımcı araştırmacılar; Ünal Kol, S.

Çopuroğlu, Nezaket Adıgüzel, Hayri Duman ve Ömer Eyüpoğlu'dur. Herbaryum Tekniklerine uygun toplama, presleme ve kurutulmalardan sonra, herbaryum materyali haline getirilen örnekler Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Herbaryumu'nda (GAZI) muhafaza edilmektedir. Ayrıca, bu örneklerden ideal bir takım da Ormançılık Araştırma Enstitüsü Herbaryumuna (ANKO) verilmiştir. Toplanan bu bitkiler Flora of Turkey and teh East Aegean Islands (Davis, P.H., 1965-1986) adlı eserden yararlanılarak teşhis edilmiştir; teşhislerinde güçlük çekilen bazı bitkilerin teşhisleri de diğer flora kitaplarına- özellikle Flora Europaea (Tutin et al., 1964-1980) ve Flora of Iraq'a (Townsend et Guest, 1966-1985) – karşılaştırmalı olarak bakılarak kesinleştirilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Alandan 1151 farklı bitki örneği toplanmış ve neticede tür ve tür ALTI DÜZEYDE TOPLAM 674 TAKSON TESBİT EDİLMİŞTİR. Bunlardan 22'si kültürü yapılan türlere aittir. 54 tür ise daha önceki araştırmacılar tarafından kaydedilen ve tarafımızdan toplanamayan türlerdir (Davis, 1965-1986). Tür ve tür altı düzeydeki bu 674 taksonun üst sistematik kategorilere göre dağılımı şöyledir. Pteridophyta

(Eğreltiler) 2; Spermatophyta (Tohumlular) 672; Gymnospermae (Açık Tohumlular, 3; Angiospermae (Kapalı Tohumlular) 669; Dicotyledones (Çift Çenekliler) 593; Monocotyledones (Tek Çenekliler) 76 adet'dir. İran-Turan floristik bölgesine dahil olan Milli Park alanındaki türlerin fitocoğrafik bölgelere dağılımı ise; bu türlerin 200 tanesi İran-Turan, 35 tanesi Akdeniz (15'i Doğu Akdeniz), 24 tanesi de Avrupa- Sibiryta fitocoğrafik bölgelerine aittir. Ayrıca, bu türlerin 116'sı, Türkiye için endemiktir. Endemik olan 116 türün 87 tanesi İran-Turan, 5 tanesi de Doğu Akdeniz floristik bölgelerine aittir. Diğer 24 endemik tür ise Türkiye'de daha geniş yayılışıdır.

Tür çokluğu bakımından alandaki ilk beş familya sırasıyla; Compositae, Leguminosae, Cruciferae, Gramineae ve Boraginaceae.

Floraya alandaki kültür formunda odunlu bitkilerin hemen hemen hepsi, otsulardan da birkaçı dahil edilmiştir. Kültür formundaki odunlu türlerin çoğu Rosaceae familyasına ait özellikle meyvesinden yararlanılan bahçe bitkileridir. *Acer negundo* L., *Ailanthus altissima* (Miller) Swingle, *Fraxinus angustifolia* Vahl. Ve *Robinia pseudoacacia* L. gibi bazıları da yol kenarlarına dikilen ağaçlardır.

Geniş anlamda Milli Park vejetasyonu İç Anadolu step formasyonu içerisinde yer alır. Bu formasyonun çoğu bitkileri otsu olmasına rağmen, alanda yer yer seyrek de olsa kuraklığa ve tahribata dayanıklı, bodur *Juniperus oxycedrus* (ardıç), *Amygdalus orientalis* (yabani badem), *Crataegus* spp. (birkaç alıç türü), *Rhamnus* spp. (cehriler) gibi ağaç ve çalılar da vardır. Diğer odunlu türlere, çevresine göre daha nemli ve ılıman vadi içlerinde bol miktarda rastlanır. Bunlardan bazıları *Populus tremula* (titrek kavak), *Salix* spp. (söğütler), *Viburnum opulus* (gilaburu, kartopu), *Colutea cilicica* (patlangaç), *Lonicera etrusca* (hanımeli) gibi türlerdir.

Milli Park alanı jeomorfolojik açıdan, şiddetli erozyon etkisi altında olan bir seri dağ ve tepelerden ibarettir. İç Anadolu'nun dağlık kesimlerinde yer alan klimaks ve subklimaks orman vejetasyonunun karakteristik türlerinden *Pinus nigra* (karaçam) ve *Quercus* spp.'lere (meşelere) alanda rastlanmaması, ormanlar bakımından tahribatın oldukça ileri safhada olduğunu göstermektedir.

Milli Praktaki vadiler derin topraklı, tarıma uygun nemli yerlerdir. Bunlar özellikle meyve ve sebze bahçelerine ayrılmış sulu tarım alanlarıdır. Milli Parkın nisbeten kurak kesimlerinde bağcılık yaygındır. Bunların yanında kuru tarıma uygun tahıl üretimi yapılan sahalarda da vardır.

Şiddetli erozyonun etkisi altında bulunan Göreme Milli Parkında gerek yerleşim merkezlerinin fazlalığı ve yoğun tarımsal faaliyetler, gerekse yoğun turistik ziyaretler, florayı ve vejetasyonu devamlı baskı altında tutmaktadır. Bununla beraber alandan beklenenin üzerinde tür tesbit edilmiştir.

Ağaç ve çalılardan 14 , otlardan ise 29 doğal tür Milli Park'taki peyzaj mimarisi çalışmalarında kullanılmak üzere önerilmiştir. Alanda kültüre alınabilecek doğal türlerin, özellikle popülasyonları zayıf ve hassas olanların, kullanılırken son derece dikkatli olunması önerilmektedir.

Mecit VURAL – Ünal KOL – Sevgi ÇOPUROĞLU
– Burhanettin UMUT

İç Anadolu Ormancılık Araştırma Müdürlüğü Tek.
Bül. No: 40 OGM Gazi Tesisleri 3 nolu bina Gazi /
ANKARA.
Tel: 0 312 213 17 34
Fax: 0 312 212 29 44
Web: www.oae.gov.tr/yayınlar